

OCENA ZAGROŻEŃ PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ 2022

Marzec 2022 r.

STRESZCZENIE

Wspólna Ocena Zagrożeń EUIPO-Europol to strategiczny raport informujący decydentów, praktyków, przedsiębiorstwa i opinię publiczną o aktualnym zagrożeniu przestępczością przeciwko własności intelektualnej (WI), wobec którego stoi Unia Europejska (UE).

Szacowana wartość towarów podrabianych i pirackich w UE sięga 119 mld EUR i stanowi do 5,8% importu (1). Ogólna liczba podrabianych towarów wykrytych przez organy celne na granicy UE i na rynku wewnętrznym zmniejszyła się od 2019 r. W 2020 r. zatrzymano około 66 mln towarów wobec 76 mln w 2019 r. Spowodowane pandemią COVID-19 ograniczenia handlu w pierwszych miesiącach pandemii, zmniejszenie ilości towarów przewożonych przez granice oraz dodatkowe trudności, z jakimi borykały się organy ścigania przy prowadzeniu standardowych kontroli wywarły wpływ na wyniki konfiskat w 2020 r.

Pandemia COVID-19 stała się również bodźcem dla działalności przestępczej. W tym okresie gwałtownie wzrosła przestępczość wobec własności intelektualnej, taka jak produkcja i dystrybucja podrabianych towarów.

Aby przewieźć towary z kraju produkcji na rynki docelowe, fałszerzy często wykorzystują komplikowane szlaki handlowe. Chociaż podróbki są powszechnie wysyłane do UE masowym transportem towarowym, w ostatnich latach znacznie wzrosło korzystanie z usług przesyłek ekspresowych, w szczególności w formie małych paczek. Ten zauważalny wzrost jest związany z rozwojem rynków internetowych.

Siatki przestępcze organizujące import podróbek do UE mają siedziby głównie poza UE, gdzie produkuje się większość fałszowanych towarów. Siatki przestępcze z siedzibą w UE są odpowiedzialne za dystrybucję importowanych podrabianych towarów, a w niektórych przypadkach prowadzą zakłady, w których montuje się półprodukty.

Rosnący import podrabianych materiałów opakowaniowych i półproduktów do UE wyraźnie wskazuje na obecność nielegalnych zakładów produkcyjnych w UE. W wielu państwach członkowskich odkryto zakłady produkcyjne, w tym laboratoria produkujące podrabiane produkty farmaceutyczne, zakłady opatrujące etykietami podrabianą odzież i towary luksusowe, zakłady produkujące i przepakowujące nielegalne pestycydy i papierosy, zakłady zajmujące się rozlewem napoi alkoholowych do zarówno autentycznych, jak i fałszywych butelek, oraz działające w ukryciu zakłady przepakowujące podrobione perfumy.

Podobnie jak w przypadku wielu innych działań przestępczych, fałszerze towarów korzystają w dużym stopniu z narzędzi cyfrowych w celu pozyskiwania komponentów i dystrybucji produktów (zarówno materialnych, jak i niematerialnych) wśród konsumentów za pośrednictwem platform internetowych, mediów społecznościowych i usług komunikatorów internetowych.

W imporcie i transporcie nielegalnych towarów przestępcy posługują się fałszywymi dokumentami. Nieodłącznym elementem handlu podrabianymi towarami jest korzystanie z legalnych struktur biznesowych, takich jak kanały sprzedaży detalicznej, w celu ułatwienia przepływu towarów i prania nielegalnych zysków.

Coraz częściej celem fałszerzy są towary luksusowe, a także szeroka gama artykułów codziennego użytku.

Odzież, akcesoria i dobra luksusowe to nadal najpopularniejsze kategorie produktów podrabianych. Takie podróbki są nadal powszechnie sprzedawane na tradycyjnych rynkach i w sklepach fizycznych.

Coraz częściej przedmiotem naruszenia praw własności intelektualnej są **urządzenia elektroniczne/elektryczne, telefony komórkowe i części**. Zdarza się, że niektóre najbardziej popularne urządzenia elektroniczne są podrabiane i reklamowane na internetowych platformach handlowych jeszcze zanim oryginalne produkty trafią do sprzedaży. Fałszerze mogą próbować wykorzystać rosnący globalny niedobór chipów półprzewodnikowych i wprowadzać na rynek podrabiane półprzewodniki, np. diody.

Wśród podrabianych produktów znajdują się także **produkty spożywcze i napoje**, a to stanowi poważne zagrożenie dla konsumentów. Produkcja nielegalnych produktów spożywczych, zwłaszcza napojów, staje się coraz bardziej profesjonalna i wyrafinowana. Niektórzy fałszerze stosują kompleksowy model biznesowy obejmujący cały łańcuch dostaw i dystrybucji. Przestępcy podrabiają lub przerabiają wszystkie rodzaje produktów spożywczych i wprowadzają konsumentów w błąd fałszując etykiety, modyfikując procesy produkcyjne, podając fałszywe określenia pochodzenia geograficznego i/lub podmieniając produkty.

W UE wykrywa się **podrabiane perfumy i produkty kosmetyczne** w formie produktów gotowych do użycia oraz składników do produkcji fałszywych towarów w nielegalnych laboratoriach na terenie UE. Fałszerze ciągle produkują artykuły codziennego użytku, w tym szampony, pasty do zębów, kosmetyki i detergenty. Sprzedaż podróbek w internecie stale wzrasta.

Pestycydy eliminują szkodliwe organizmy obecne w roślinach lub na roślinach. Handel nielegalnymi pestycydami to nadal przestępstwo o niskim ryzyku i generujące wysokie zyski dla przestępców, któremu sprzyja wysoki popyt na nielegalne produkty i system, w którym kary grożące przestępcom są niskie. Obrót pestycydami generuje znaczne zyski przy niewielkich nakładach początkowych.

Podrabiane produkty farmaceutyczne w dużej mierze nadal pochodzą spoza UE, chociaż mogą również być wytwarzane w nielegalnych laboratoriach na terenie Unii. Dystrybucja podrabianych produktów farmaceutycznych niemal całkowicie przeniosła się z rynków fizycznych na rynki internetowe, w tym na specjalne platformy, takie jak apteki internetowe oraz popularne platformy mediów społecznościowych. Grupy przestępcze podrabiają coraz szerszą gamę leków. Przestępcy wciąż wykorzystują możliwości, które pojawiły się w związku z pandemią COVID-19.

Piractwo jest obecnie prawie wyłącznie przestępstwem cyfrowym. Przy korzystaniu z mediów konsumenci coraz częściej wybierają usługi transmisji strumieniowej w celu uzyskania dostępu do treści cyfrowych za pośrednictwem różnych aplikacji i platform. Przestępcy działający w tej dziedzinie są ekspertami w stosowaniu zaawansowanych technicznych środków zaradczych. W niektórych przypadkach piractwo treści cyfrowych jest powiązane z innymi działaniami cyberprzestępczymi, takimi jak złośliwe wydobywanie kryptowalut lub dystrybucja złośliwego oprogramowania.

Do najczęściej zgłaszanych podrabianych towarów należą **wyroby tytoniowe**. Siatki przestępcze z powodzeniem stosują przestępczy model biznesowy, tworząc nowoczesne i profesjonalne zakłady produkcyjne bliżej rynków docelowych. Chociaż spożycie tytoniu w UE w ciągu ostatnich kilku lat spadło, udział nielegalnych wyrobów tytoniowych w rynku jest nadal wysoki.

Zarówno na terenie UE, jak i przy wjeździe do UE, nadal często wykrywa się i konfiskuje **zabawki** naruszające prawa własności intelektualnej. Nie spełniają one wymogów BHP i stanowią poważne zagrożenie dla dzieci. Gwałtowny wzrost liczby konfiskowanych towarów władze odnotowują zwykle przed świętami i w okresie świąt.

Przestępstwa przeciwko własności intelektualnej mają poważne konsekwencje gospodarcze, zarówno dla sektora publicznego, jak i prywatnego. Poza tym towary podrobione mogą mieć poważne skutki dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów, a także negatywne konsekwencje dla środowiska.

NAJNOWSZE WYDARZENIA

- Przestępczość przeciwko własności intelektualnej nadal stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów. Ponadto ma negatywny wpływ na gospodarkę UE: w 2019 r. do UE sprowadzono towary podrabiane i pirackie o wartości 119 mld EUR, co stanowi do 5,8% unijnego importu. Jest to szczególnie niepokojące w sytuacji, gdy UE potrzebujeżywienia gospodarczego po pandemii.
- Wprawdzie większość podrabianych towarów dystrybuowanych w UE jest produkowana poza UE, lecz pewne przesłanki wskazują, że produkcja towarów podrobionych i niezgodnych z normami coraz częściej odbywa się na terenie Unii. Częste konfiskaty podrabianych materiałów opakowaniowych i półproduktów przy wwozie na teren UE wyraźnie wskazują na obecność w UE zakładów montażowych, z których niektóre dokonują tylko częściowego montażu, a inne prowadzą pełny cykl produkcyjny.
- Pandemia COVID-19 stworzyła nowe możliwości dla dystrybucji towarów podrobionych i niespełniających norm. Siatki przestępcze zaangażowane w przestępstwa przeciwko własności intelektualnej mają duże możliwości dostosowywania swojego modelu biznesowego poprzez zmiany w zakresie produktów i marketingu.
- Podobnie jak w przypadku wielu innych działań przestępczych, fałszerze towarów korzystają w dużym stopniu z narzędzi cyfrowych w celu pozyskiwania komponentów i dystrybucji produktów (zarówno materialnych, jak i niematerialnych) wśród konsumentów za pośrednictwem platform internetowych, mediów społecznościowych i usług komunikatorów internetowych. Pandemia COVID-19 jeszcze bardziej nasiliła ten trend.
- Chociaż finansowy wymiar podrabiania towarów w UE w dużej mierze pozostaje nieznanym, istnieją dowody na to, że fałszerze piorą dochody z przestępstw, stosując zarówno tradycyjne, jak i bardziej wyrafinowane schematy wykorzystujące technologię, pranie pieniędzy w drodze handlu oraz obce jurysdykcje.

- Siatki przestępcze organizujące import podróbek i ich dystrybucję w UE najprawdopodobniej mają siedziby poza UE, gdzie większość fałszowanych towarów jest produkowana. Siatki przestępcze z siedzibą w UE zajmują się dystrybucją importowanych podrabianych towarów, a w niektórych przypadkach prowadzą zakłady, w których montuje się półprodukty.
- Ubrania i dodatki są promowane w transmisjach na żywo, filmach i sponsorowanych reklamach w mediach społecznościowych, gdzie klientom oferuje się zwodnicze rabaty lub tanie produkty markowe.
- Fałszerze wykorzystują globalny niedobór dostaw chipów półprzewodnikowych. Towary najbardziej narażone na naruszenia wzorów i znaków towarowych to telefony komórkowe, akcesoria i części.
- Produkcja nielegalnych produktów spożywczych, zwłaszcza napojów, staje się coraz bardziej profesjonalna i wyrafinowana. Niektórzy fałszerze stosują kompleksowy model biznesowy obejmujący cały łańcuch dostaw i dystrybucji. Wciąż często zgłaszane są naruszenia chronionych oznaczeń geograficznych dotyczące szerokiej gamy produktów.
- Naruszenia praw własności intelektualnej odnoszące się do perfum i kosmetyków dotyczą produkcji artykułów codziennego użytku, głównie szamponów, past do zębów, kosmetyków i detergentów.
- Handel nielegalnymi pestycydami to wciąż przestępstwo obarczone niskim ryzykiem i generujące wysokie zyski dla przestępców, a sprzyjają mu wysoki popyt na nielegalne produkty i niskie kary dla przestępców za działania przynoszące znaczne zyski przy niewielkich nakładach początkowych.
- Produkcja nielegalnych produktów farmaceutycznych często odbywa się obecnie w nielegalnych laboratoriach w UE. Takie zakłady są trudne do wykrycia i zaopatrują wielu dystrybutorów. Jednak takie produkty w dużej mierze nadal pochodzą spoza UE.
- Strony internetowe nielegalnie rozpowszechniające treści audiowizualne są hostowane na serwerach w Europie, Azji i na Bliskim Wschodzie. Przestępcy działający w tej dziedzinie są ekspertami w stosowaniu zaawansowanych technicznych środków zaradczych. W niektórych przypadkach piractwo treści cyfrowych jest powiązane z innymi działaniami cyberprzestępczymi, takimi jak złośliwe wydobywanie kryptowalut lub dystrybucja złośliwego oprogramowania. Piraci wykorzystują nowe technologie do ukrywania śladów cyfrowych oraz korzystają z usług proxy do tworzenia odpornych sieci hostingowych. Obecność w internecie podczas pandemii COVID-19 doprowadziła do zwiększenia oferty wysokiej jakości urządzeń do przesyłania strumieniowego oraz rozmaitych ofert nielegalnych treści.
- Siatki przestępcze prowadzące nielegalną produkcję mogą utrzymywać przestępczy model biznesowy, tworząc nowoczesne i profesjonalne zakłady produkcyjne bliżej rynków docelowych.

WPŁYW PRZESTĘPCZOŚCI PRZECIWKO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ W UE

Przestępstwa przeciwko własności intelektualnej mają negatywny wpływ na gospodarkę, środowisko naturalne oraz zdrowie i bezpieczeństwo obywateli UE.

Według najnowszego badania prowadzonego przez EUIPO i OECD w 2019 r. do UE sprowadzono towary podrabiane i pirackie o wartości 119 mld EUR, co stanowi do 5,8% unijnego importu (2).

Większość przedsiębiorstw, których prawa własności intelektualnej są naruszane przez fałszerzy, ma siedzibę w krajach o wysoce innowacyjnych gospodarkach. Prawie 39% konfiskat celnych w latach 2017-2019 dotyczyło produktów, które naruszały prawa własności intelektualnej posiadaczy praw z USA, a zaraz za nimi uplasowali się posiadacze praw z krajów UE: Francji (18%), Niemiec (16%) i Włoch (9,8%) (3).

W serii badań sektorowych EUIPO oszacował, że wartość sprzedaży utraconej w wyniku fałszerstw w latach 2013-2017 wynosiła co roku ponad 83 mld EUR. Odpowiada to szacowanym stratom w wysokości 15 mld EUR dochodów podatkowych (4) i 671 000 miejsc pracy łącznie.

Przestępczość przeciwko własności intelektualnej szkodzi reputacji legalnych producentów, przynosi straty uczciwym producentom i zakłóca konkurencję rynkową. Ponadto niektóre przestępstwa dotyczące własności intelektualnej, takie jak przestępczość farmaceutyczna, powodują ograniczenie środków dostępnych na prowadzenie badań i innowacje publiczne (5).

Przestępczość przeciwko własności intelektualnej stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa konsumentów w UE, szczególnie w przypadku podrabiania i fałszowania leków, żywności i napojów, kosmetyków, elektrycznych artykułów gospodarstwa domowego oraz zabawek. Te kategorie produktów stanowiły ponad 15% łącznej liczby artykułów skonfiskowanych na zewnętrznej granicy UE (6).

Podrabiane leki i produkty sanitarne mogą poważnie zaszkodzić zdrowiu konsumentów. Często są one produkowane w niehigienicznych warunkach, przez niewykwalifikowany personel. i mogą mieć wysoką zawartość składników toksycznych, niewłaściwe składniki aktywne, niewłaściwe ich ilości lub w ogóle nie zawierać składników aktywnych. Pandemia COVID-19 doprowadziła do zwiększenia produkcji niektórych nielegalnych i podrobionych produktów medycznych i sanitarnych oraz handlu nimi (7) a ponadto zwiększyła zagrożenie przestępczością przeciwko własności intelektualnej.

Podrabianie żywności i napojów to także istotny problem. Podrabiane produkty są przeważnie gorszej jakości i mogą zawierać substancje szkodliwe lub niebezpieczne. Przestępcy podrabiają szeroką gamę zarówno luksusowych, jak i zwykłych produktów spożywczych, o ile tylko jest to opłacalne (8).

Podrabiane i sfalszowane zabawki, urządzenia elektroniczne i części pojazdów również stanowią zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa ludzi. Sfalszowane zabawki nie podlegają rygorystycznym testom bezpieczeństwa wymaganych przez prawo, a na ich opakowaniach nie umieszcza się ostrzeżeń ani rad. Nielegalne produkty elektroniczne, takie jak dekodery, mogą powodować przegrzanie i awarie urządzeń elektrycznych. Ich wady, takie jak nieprawidłowe połączenia gniazd, mogą spowodować pożar.

Podrabiane i niespełniające norm pestycydy stanowią znaczne i coraz większe zagrożenie dla bezpieczeństwa środowiska naturalnego w UE, ponieważ produkty te mogą przez długi czas silnie zanieczyszczać grunty rolne, uprawiane na nich rośliny, a także powietrze i wodę. Dodatkowe ryzyko wiąże się z niewłaściwym przechowywaniem i usuwaniem produktów chemicznych (9), takich jak niedopuszczone do obrotu pestycydy i produkty farmaceutyczne. Przystępność przeciwko własności intelektualnej stanowi duże zagrożenie dla środowiska naturalnego, zdrowia i bezpieczeństwa ludzi oraz zgodnej z prawem gospodarki.

LITERATURA

(1) EUIPO OECD, 2021, „Global Trade in Fakes – A worrying threat, 2021” (Globalny handel podróbkami – niepokojące zagrożenie, 2021), dostępny pod adresem <https://www.oecd.org/publications/global-trade-in-fakes-74c81154-en.htm>.

(2) EUIPO OECD, 2021, „Global Trade in Fakes – A worrying threat, 2021” (Globalny handel podróbkami – niepokojące zagrożenie, 2021), dostępny pod adresem <https://www.oecd.org/publications/global-trade-in-fakes-74c81154-en.htm>.

(3) EUIPO OECD, 2021, „Global Trade in Fakes – A worrying threat, 2021” (Globalny handel podróbkami – niepokojące zagrożenie, 2021), dostępny pod adresem <https://www.oecd.org/publications/global-trade-in-fakes-74c81154-en.htm>.

(4) EUIPO, 2020, „2020 Status Report on IP Infringement: why IP rights are important, IPR infringement and the fight against counterfeiting and piracy” (Sprawozdanie na temat naruszeń praw własności intelektualnej 2020: dlaczego prawa własności intelektualnej są ważne, naruszenia praw własności intelektualnej oraz walka z podrabianiem i piractwem), dostępne pod adresem <https://euiipo.europa.eu/ohimportal/web/observatory/status-reports-on-ip-infringement>.

(5) Europol, 2021, „European Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU SOCTA), 2021” (Europejska ocena zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością (EU SOCTA), 2021), dostępny pod adresem <https://www.europol.europa.eu/socta-report>.

(6) Komisja UE, 2020, „Report on the EU customs enforcement of intellectual property rights- Results at the EU border, 2019” (Sprawozdanie w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne UE – wyniki na granicy UE, 2019), dostępne pod adresem https://ec.europa.eu/taxation_customs/intellectual-property-rights-facts-and-figures_en.

(7) Europol, 2021, „European Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU SOCTA), 2021” (Europejska ocena zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością (EU SOCTA), 2021), dostępny pod adresem <https://www.europol.europa.eu/socta-report>.

(8) INTERPOL – Europol, 2021, „OPSON IX Analysis Report” (Raport z Analizy OPSON IX), dostępny pod adresem <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/operation-opson-ix-%E2%80%93-analysis-report>.

(9) OECD i EUIPO, 2020, „Trade in counterfeit pharmaceutical products” (Handel podrobionymi produktami farmaceutycznymi), do pobrania pod adresem: <http://www.oecd.org/gov/trade-in-counterfeit-pharmaceutical-products-a7c7e054-en.htm>.

OCENA ZAGROŻEŃ PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO WŁASNOŚCI
INTELEKTUALNEJ 2022